

Robert D. Hare

Vicdansızlar

Aramızdaki Psikopatların Rahatsız Edici Dünyası

*Without Conscience:
The Disturbing World of the Psychopaths Among Us*

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

Serbest Kitaplar: 29
ISBN 13: 978-605-73897-8-7
2. Baskı: Eylül 2023
1. Baskı: 2006 (HYB Yayınları)

Copyright © 2023, Serbest Kitaplar
Copyright © 1993, Robert D. Hare, PhD
Copyright © 1993, Guilford Publications, Inc.
Türkçe çeviri Copyright © Semra Kunt-Akbaş 2006, 2023

Bu kitabın yayın hakları bir Guilford Publications, Inc. markası olan
Guilford Press'ten alınmıştır.

Editör: İbrahim Ayyıldız
Kapak Tasarımı: Gökhan Yücesan
Sayfa Tasarımı: Serbest Kitaplar
Baskı: Tarcan Matbaası
Adres: İvedik Cad. No: 253, Yenimahalle, Ankara
Telefon: (312) 384 34 35-36 • Sertifika No: 47663

DR. ROBERT D. HARE

1934 'te Kanada'da doğan Dr. Hare, psikopati alanında dünyanın önde gelen uzmanlarından biri sayılmaktadır. Hare, 30 yıl boyunca British Columbia Üniversitesi psikoloji bölümünde öğretim üyesi yapmıştır. Tüm dünyada araştırmacılar ve klinisyenler için standart bir araç olarak hızla kabul gören Psikopati Kontrol Listesi'ni geliştirmiştir. FBI'ın Çocuk Kaçırma ve Seri Cinayet Araştırma Kaynakları Merkezi'ne danışmanlığın yanı sıra çeşitli İngiliz ve Kuzey Amerika hapisanelerine danışmanlık yapmıştır. Dr. Hare'in psikopati konusunda yayımlanmış iki kitabı ve sayısız makalesi vardır.

İÇİNDEKİLER

YAZARIN NOTU	12
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	14
GİRİŞ: SORUN	19
1. PSİKOPATI “DENEYİMLEMEK”	28
Ray	29
Elsa ile Dan	38
İkizler	40
2. RESMİ ODAKLAMAK	44
Sorunun Yansımaları	45
Biraz Terminoloji	47
Tarihsel Bir Bakış	49
“Gerçek Psikopatlar”ı Belirlemek	53
3. PROFİL: DUYGULAR VE İLİŞKİLER	59
Bir Uyarı Notu	60
İçtenliksiz ve Yüzeysel	61
Benmerkezcilik ve Büyüklük Duygusu	65
Pişmanlık ya da Suçluluk Duymama	69
Empatiden Yoksunluk	73
Aldatma ve Yönetme Eğilimi	76
Sığ Duygular	84

4. PROFİL: YAŞAM TARZI **89**

İçgüdüsel Davranış	90
Zayıf Davranış Denetimi	92
Heyecan Gereksinimi	93
Sorumsuzluk	96
Erken Davranış Sorunları	100
Yetişkinlikte Anti-sosyal Davranış	102
Resmin Bütünü	104

5. İÇ DENETİMLER: KAYIP PARÇA **107**

Kuralları Çiğneme	112
Dikkatli Seçerler	116
Psikosinema	117
İsyanının Nedeni Olmayan Âsi	119

6. SUÇ: MANTIKLI SEÇENEK **121**

Suç Formülü	125
Anı Yaşamak	127
Psikopat Şiddeti: Soğuk Kanlı ve Gelişigüzel	128
Cinsel Şiddet	134
Karısını Döven Psikopat	134
Gerçek Sınav: Davranışlarını Tahmin Edebilir miyiz?	137
Büyyüncü Geçer mi?	138
Mükemmel Bir Puan	141

7. BEYAZ YAKALI PSİKOPATLAR **145**

Güven Satıcıları	151
Zayıfları Hedef Almak	154
Doğal Olanı Yapmak	156

Suç Altı Psikopatlar	159
Bir Şirket Psikopati	163
Zengin Bir Otlak	166
Gereken Özelliklere Sâhipler	168

8. PALTO CEBİNDEN SÖZLER **172**

Denetim Kimde?	176
Sahte Sözcükler	177
Duygusal Yoksulluk Sınırının Altında	184
Ellerini İzleyen	185
Parçalanmış Bir Doğruluk Çizgisi	188
Aklım Neredeydi?	189
Bu Onların Deli Oldukları Anlamına mı Gelir?	195

9. AĞDAKİ SİNEKLER **197**

Gösteri Zamanı	198
Düğmeler	200
Öldüren Câzibe	204
Gerçeği Çarpıtmak	207
Şansımız Ne Kadar?	209

10. SORUNUN KÖKLERİ **210**

Genç Psikopatlar	212
Ergenlikteki Davranış Sorunları ve Psikopati	214
Önemli Bir Sorun: Nasıl Tepki Vermeli	216
Jason	218
Suç ve Şiddet	220
Kökleri	222
Doğa	223

Yetiştirme (Çevre).....	228
Tapılası, Korkunç Tess.....	229
Etkileşimli Bir Model: yaradılış ve Yetiştirme.....	232
Kamufraj Toplumuna Bir Başka Bakış.....	235
“Ben Ne Yaptım?”.....	238

11. ETİKETLEME ETİĞİ **241**

Yalnızca Şartlı Tahliye Kurulu Şaşırdı.....	243
Etiketlemenin Gücü.....	245
Uzaktan Tanı.....	247
Girin “Dr. Ölüm”.....	249
Bir Araç Yalnızca Kullanıcısına Yarar Sağlar.....	253

12. YAPILABİLECEK BİR ŞEY VAR MI? **255**

Neden Hiçbir Şey İşe Yaramıyor?.....	258
Terapi Onları Daha Kötü Yapabilir.....	263
Genç Psikopatlar.....	265
Bir Başka Göz Açıcı Düşünce.....	266
Çözüm Vazgeçmek mi?.....	267
Yeni Bir Programın Öğeleri.....	269
Ya Hiçbir Şey İşe Yaramazsa?.....	271

13. BİR HAYATTA KALMA KILAVUZU **273**

Korunun.....	273
Hasar kontrolü.....	280

SONSÖZ **288**

BÖLÜM NOTLARI **290**

Annem Yvonne, babam Henry ve
kız kardeşim Charmaine’in anısına

YAZARIN NOTU

PSİKOPATİ KENDİNE ÖZGÜ BİR DİZİ DAVRANIŞLA VE çoğu, toplum tarafından küçük düşürücü görülen ve anlaşılan kişilik özellikleriyle tanımlanan bir kişilik bozukluğudur. Bu nedenle, bir bireye psikopat tanısı koymak kolay bir iş değildir. Bütün psikiyatrik bozukluklarda olduğu gibi, tanı, bireyin bozukluk için en azından en alt düzey ölçütleri karşıladığına ilişkin kanıtların toplanmasına dayanır. Kendi dosyalarımaya dayanan vakalarda, bireylere geniş çaplı görüşmeler ve dosya bilgileri temelinde dikkatle tanı konmuştur. Ne var ki, anlatmak istediğim düşünceden ödün vermeksizin, ayrıntıları değiştirerek ve ayırt edici bilgileri çıkartarak bu bireylerin kimliklerini sakladım.

Bu kitabın konusunun psikopati olmasına karşın, *burada betimlenen herkes psikopat değildir*. Burada kullandığım örneklerin pek çoğu, yayımlanmış raporlardan, medyada çıkan haberlerden ve kişisel yazışmalardan alınmış ve başkalarınınca bu şekilde etiketlenmiş olabilseler de söz konusu bireylerin psikopat olduklarından emin olamam. Ne var ki, her bir olguda, kişinin davranışının belli yönlerine ilişkin

belgelenmiş kanıtlar ya psikopati kavramıyla tutarlıdır ya da bozukluğun tipik özelliklerinden veya davranışlarından birini göstermektedir. Bu bireyler psikopat olabilir ya da olmayabilirler. Ancak bildirilen davranışları, psikopatiyi tanımlayan çeşitli özellikler ve davranışları ayrıntılarıyla ele almak açısından yararlı bir araç sunmaktadır. Okurlar, bir bireyin yalnızca bu kitapta belli bir bağlamda betimlenmesinden dolayı onun bir psikopat olduğu zannına kapılmamalıdır.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

PSİKOPATLAR, İNSANLARI BÜYÜLEYEN, ONLARI KENDİ istedikleri şekilde yöneten, yaşamda acımasızca kendilerine bir yol açan ve bunu yaparken de, arkalarında kırık kalpler, yıkılmış beklentiler ve boşalmış cüzdanelerden oluşan geniş bir iz bırakan toplumsal yırtıcılarıdır. Vicdandan tamamen yoksun olan ve başkalarına karşı hiçbir şey hissetmeyen psikopatlar, bencilce istediklerini alır, canlarının istediğini yapar, bu arada en ufak bir suçluluk ya da pişmanlık duymaksızın toplumsal kuralları çiğner ve beklentileri umursamazlar. Dehşete düşen kurban umutsuzluk içinde sorar, “Kim bu insanlar?”, “Neden böyleler?”, “Kendimizi onlardan nasıl koruyabiliriz?” Bu ve benzeri sorular, yüzyılı aşkın bir süredir klinik tasarımların ve deneysel araştırmaların –ve çeyrek yüzyıldır da kendi çalışmalarımın– odak noktası olmasına karşın, psikopatın ölümcül gizemi özellikle son birkaç on yıldır açığa çıkmaya başlamıştır.

Bu kitabı yazmayı kabûl ettiğim zaman, zor bilimsel verileri ve ayrıntılı gözlemleri halkın anlayabileceği

bir biçimde sunmanın çetin bir iş olacağını biliyordum. Akademik fildişi kulede kalıp, öteki araştırmacılarla kamuoyuna kapalı dar bir çevre içinde tartışmalara girmeye ve teknik kitap ve makaleler yazmaya devam etseydim çok daha rahat olacaktım. Ne var ki son yıllarda, halkın psikopatların fesatları ve zararlarıyla karşılaşma sıklığında çarpıcı bir artış oldu. Medya, şiddet içeren suçlar, mâlî skandallar ve halkın güveninin kötüye kullanılması ile ilgili dramatik anlatımlarla doldu. Sayısız filmde ve kitapta, seri kâtillerin, sahte sanatçıların, örgütlü suçlar işleyenlerin öyküleri anlatılıyor. Bu anlatımlar ve betimlemelerin pek çoğunda psikopatlar olmasına karşın, epey bir kısmında da yok ve medyada, eğlence endüstrisinde ve halkın içinde bu önemli fark sıklıkla gözden kaçıyor. İşleri nedeniyle her gün psikopatlarla bağlantı kuran avukatlar, adli psikiyatristler ve psikologlar, sosyal hizmet görevlileri, şartlı tahliye memurları, kolluk görevlileri, ıslah personeli gibi adli sisteminin üyeleri bile, genellikle uğraştıkları insanların ne tür kişiler olduklarını pratikte iyice anlamıyorlar. Bu kitabın gösterdiği üzere, psikopat olan suçluları öyle olmayanlardan ayıramamak, toplum için ağır sonuçlar doğurur. Daha kişisel bir düzeyde, siz de büyük olasılıkla yaşamınızın bir noktasında bir psikopatla bağlantı kurabilir ve bu yüzden acı çekebilirsiniz. Kendi fiziksel, psikolojik ve maddî iyiliğiniz için, bir psikopatu tanımayı, kendinizi ondan korumayı ve size gelecek zararı en aza indirmeyi öğrenmeniz çok önemlidir.

Psikopati konusundaki bilimsel literatürün büyük bölümü, davranış bilimleri konusunda temel bilgisi olmayanlar için teknik, soyut ve anlaşılması zordur. Amacım, bu literatürün yalnızca genel halkın değil, adli sistem ve akıl sağlığı camiası üyelerinin de anlayabileceği bir sunumunu

yapmaktı. Bunu yaparken, kuramsal konuları ve araştırma bulgularını aşırı basitleştirmemeye ya da bildiklerimizi olduğundan fazla göstermemeye çalıştım. Konuyla ilgilenen okurların bu alanda daha derine inmek için bölüm notlarını okuyacaklarını umuyorum.

Bu kitaptaki bilimsel bakış açısı, deneysel psikoloji ve bilişsel psikofizyoloji alanlarındaki geçmişimi yansıtmaktadır. Kimi okurlar, bilinçsiz süreçler ve çatışmalar, savunma düzenekleri vb. gibi psikodinamik konuları tartışmaya çok az yer ayırdığımı gördüklerinde hayâl kırıklığına uğrayabilirler. Son elli yılda psikopatının psikodinamiği konusunda pek çok kitap ve yüzlerce makale yazılmış olsa da, bence bunlar bu bozuklukla ilgili anlayışımızda büyük bir ilerleme sağlamamışlardır. Bunun nedeni, büyük ölçüde, psikopatının psikodinamik anlatımlarının çoğunun kuramsal, çoğunlukla döngüsel nitelikte olmaları ve dolayısıyla deneysel çalışmalara kolayca uydurulamamalarıdır. Ne var ki, son zamanlarda psikopatiyle ilgili psikodinamik tasarımlarla davranış biliminin kuram ve işlemleri arasında uyum sağlama yönünde birtakım girişimler olmuştur. Bu çalışmanın bazı ilginç sonuçları vardır ve kitapta bunlar yeri geldikçe ele alınacaktır.

Yıllar içinde, çok başarılı lisansüstü öğrenciler ve asistanlarla çalışma mutluluğumu yaşadım. İlişkilerimiz her zaman her iki taraf için de yararlı oldu: Ben onlara yön gösterip besleyici bir ortam sağlarken onlar da bana bir laboratuvarı canlı ve üretken tutmak için gereken taze fikirleri, yaratıcı kıvılcımı ve araştırma coşkusu verdiler. Laboratuvarımdan çıkan yayınlarda baş yazarlar olarak adı geçen lisansüstü öğrencilerin sayısındaki artış, katkılarının bir kanıtıdır. Özellikle, son on yıldaki düşüncelerim ve araştırmalarımda önemli bir rol oynayan Stephen

Hart, Adelle Forth, Timothy Harpur, Sherrie Williamson ve Brenda Gillstrom'a teşekkür borçluyum.

Kanada Tıbbî Araştırma Konseyi, MacArthur Akıl Sağlığı ve Hukuk Araştırma Ağı ve British Columbia Sağlık Araştırma Vakfı araştırmalarımızı bağışlarıyla destekledi. Bu araştırmaların çoğu, Kanada Islah Hizmetleri'ne bağlı kurumlarda gerçekleştirildi. Bu kurumlardaki hükümlülere ve personele bizimle iş birliği yaptıkları için teşekkür ederim. Araştırmaya katılan hükümlülerin kimliklerini saklamak amacıyla, özgül olguların ayrıntılarını değiştirdim ya da birkaç olguyu birleştirdim.

Beni bu kitabı yazmaya yüreklendirdiği için Judith Regan'a ve teknik malzemeyi okunabilir bir düz yazıya nasıl dönüştüreceğimi bana gösterdiği için Suzanne Lipsett'e teşekkür etmek istiyorum.

Kızım Cheryl ve kız kardeşim Noelle'nin cesareti, kararlılığı ve inceliğinin yaşama bakışındaki etkisi çok büyüktür. Kendisinin de zorlu bir mesleği olduğu hâlde, çalışmalarımı etkin bir biçimde desteklemek ve beni yüreklendirmek için gereken zamanı ve enerjisi bulan eşim ve en yakın dostum Averil'e şükran borçluyum. Yıllardır mutlu ve güvende olmamı ve akıl sağlığımı, onun sıcaklığına, muhakeme gücüne ve klinik zekâsına borçluyum.

[İ]yi insanlar, nâdiren kuşkucudurlar: Kendilerinin yapamadıkları şeyleri, başkalarının yapacağını düşünemezler. Genellikle sıradan bir çözümü doğru çözüm olarak kabul eder ve işleri olurluna bırakırlar. Böyle olunca da, normal insanlar zihinlerinde [psikopatı] zihni gibi dış görünüşünü de korkunç biri gibi canlandırırırlar, oysa bu gerçek olmaktan çok uzaktır ... Gerçek hayattaki bu canavarlar, normal olan kardeşlerine göre daha normal görünür ve davranırlar. Aynı şekilde, mükemmel olmayan gerçeğinden modellenerek yapılan balmumu bir gonca veya plastik bir şeftali, gerçeğinden daha mükemmel görünür ve zihindeki bir gonca veya şeftali imgesine daha fazla benzer. Bu nedenle, bu canavarlar, erdemliliğin kendisinden daha ikna edici bir resmini sunarlar.

William March, The Bad Seed

GİRİŞ: SORUN

İKİ YIL ÖNCE İKİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİYLE BİRLİKTE BİLİMSSEL bir dergiye bir çalışma sunduk. Çalışmada, birkaç grup yetişkin erkeğin dilsel bir görevi yerine getirirken beyinlerindeki elektriksel etkinliğin biyomedikal bir kayıt cihazı kullanılarak izlendiği bir deney betimleniyordu. Bu etkinlik, kâğıt üzerinde, elektroensefalogram (EEG) adı verilen bir dizi dalga biçiminde izleniyordu. Editör, özürlerini sunarak çalışmamızı geri gönderdi. Bunun nedeni, şöyle açıklıyordu: “Açıkçası, çalışmada gösterilen bazı beyin dalgası modellerini çok tuhaf bulduk. Bu EEG’ler gerçek insanlardan gelmiş olamaz.”

Beyin dalgası kayıtlarının bazıları gerçekten de tuhaftı, ama bunları uzaylılardan almamış ve kesinlikle kendimiz de uydurmamıştık. Onları, her ırkta, kültürde, toplumda, her meslekte bulunan bir grup bireyden elde etmiştik. Herkes bu insanlarla karşılaşmış, onlar tarafından kandırılmış ve süiistimâl edilmiş, onların verdikleri zararlar yaşamak ya da bu zararı onarmak zorunda kalmışlardı. Genellikle çekici ama her zaman ölümcül olan bu bireylere verilen klinik bir

ad var: Psikopatlar. Psikopatların belirleyici özelliği, deşet verici bir vicdansızlık; oynadıkları oyun, diğer insanlar pahasına kendilerini yüceltmek. Pek çoğu zamanlarını hapiste geçiriyor ama epey bir kısmı da dışarıda. Hepsi de verdiklerinden çok daha fazlasını alıyorlar.

Bu kitap, psikopatiyle doğrudan yüzleşmekte ve bu rahatsız edici konuyu olduğu gibi, yani yüzyıllarca üzerinde düşünüldükten ve on yıllarca deneysel psikolojik araştırmalara konu olduktan sonra sonunda açığa çıkmaya başlayan, toplum açısından bunaltıcı sonuçları olan karanlık bir gizem olarak sunmaktadır.

Karşımızdaki sorunun büyüklüğü konusunda bir fikriniz olması için, Kuzey Amerika'da 2 milyon psikopat olduğunu ve New York City'de yaşayan vatandaşlar arasında 100.000 psikopat bulunduğunu düşünün. Üstelik bunlar tutucu tahminler. Psikopati, az sayıda insanı etkileyen, içrek ve soyutlanmış bir sorun olmaktan ziyade, gerçekten de hemen hepimize dokunan bir sorundur.

Toplumumuzda psikopatinin, hem hastaya hem de topluma yürek burkan bir acı veren, yıkıcı bir akıl bozukluğu olan şizofreni kadar yaygın olduğu da unutulmamalıdır. Ne var ki, psikopatların neden olduğu geniş çaplı kişisel, toplumsal ve ekonomik yıkıma kıyasla, şizofrenin getirdiği sıkıntılar ve kişisel acılar küçük sayılır. Psikopatlar, çevrelerine geniş bir ağ atarlar ve hemen herkes şu ya da bu şekilde ağa yakalanır.

Psikopatinin kesinlikle tek değil, ama en belirgin ifadesi, toplumun kurallarının pervâsızca çiğnenmesidir. Doğal olarak, pek çok psikopat suçludur, ancak pek çoğu da câzibelerini ve bukalemunvârî özelliklerini kullanıp toplumda geniş bir iz ve arkalarında mahvolmuş yaşamlar bırakarak hapse girmemeyi başarırlar.

Bulmacanın parçaları bir araya geldiğinde, başkalarının duygularını anlama ve diğer insanlarla sıcak ilişkiler kurma yeteneğinden yoksun, benmerkezci, duygusuz ve acımasız bir insan, vicdanın kısıtlamalarına tâbi olmadan hareket eden bir insan imgesi oluşturur. Bu konuda düşündüğünüzde, sözü edilen tabloda eksik olan şeyin, insanların toplumsal uyum içinde yaşamalarına olanak veren özelliklerin ta kendisi olduğunu fark edersiniz.

Ortaya çıkan tablo içaçıcı değildir ve bazıları böyle insanların varlığından kuşku duyarlar. Bu kuşkudan kurtulmak için, son yıllarda toplumumuzda çoğalmakta olan çarpıcı psikopati örneklerini düşünmeniz yeterlidir. Düzinelerce kitap, film ve televizyon programı, yüzlerce gazete yazısı ve başlığı aynı öyküyü anlatır: Psikopatlar, medyada betimlenen insanların önemli bir bölümünü oluşturur: Seri kâtiler, tecavüzcüler, hırsızlar, dolandırıcılar, sahtekarlar, karılarını döven adamlar, beyaz yakalı suçlular, dolandırıcılığa meyilli borsa girişimcileri, "kazan dâiresi"* operatörleri, çocuk tâcizcileri, çete üyeleri, barodan atılan avukatlar, uyuşturucu baronları, profesyonel kumarbazlar, örgütlü suç işleyenler, lisansları iptal edilen doktorlar, teröristler, tarikat önderleri, paralı askerler ve dürüst olmayan iş adamları.

Gazeteyi bunları göz önünde bulundurarak okuduğunuzda, sorunun ne boyutlarda olduğuna ilişkin ipuçlarının sayfadan taşıdığını görürsünüz. Bu örnekler içinde en çarpıcı olanlar, toplumu aynı anda hem tiksindiren hem de büyüleyen, soğukkanlı, vicdansız kâtilerdir. Var olan yüz-

* Telemarketing gibi yöntemlerle, riskli, şeffaf olmayan değersiz hisse senetlerini satın almaya zorlanmaları için, sermaye piyasaları hakkında bilgisi olmayan ve bu tip ürünlerle daha önce tanışmamış potansiyel yatırımcılar/müşteriler üzerinde yüksek basınçlı satış taktiklerinin kullanılması. -ed.n

lerce anlatım içinden seçilmiş ve pek çoğu filmlere konu olmuş şu kısa seçkiye bir göz atın:

- John Gacy adındaki Illinois, Des Plaines’li müteahhit, Genç Ticaret Odası’nca “Yılın Adamı” seçilmişti; “Palyaço Pogo” olarak çocukları eğlendiriyordu ve Başkan Carter’ın eşi Rosalynn ile çekilmiş bir fotoğrafı vardı; 1970’lerde otuz iki genç erkeği öldürdü ve cesetlerin çoğunu evinin altındaki bodruma gömdü.¹
- Charles Sobhraj, Saygon’da (Vietnam) doğan bir Fransız vatandaşı olan ve babasının “yıkıcı” olarak betimlediği uluslararası bir sahtekar, kaçakçı, kumarbaz ve kâtildi. 1970’lerde Güney Asya’da, arkasında boş cüzdanlar, şaşkına dönmüş kadınlar, uyuşturulmuş turistler ve cesetlerden oluşan bir iz bıraktı.²
- Jeffrey MacDonald, Özel Harekât’ta bir doktordu; 1970’te karısını ve iki çocuğunu öldürdü; suçları “asit kafalar”ın* işlediğini iddia etti. Medyada büyük ilgi gördü ve *Fatal Vision* adlı kitaba ve aynı adı taşıyan filme konu oldu.³
- Gary Tison, hukuk sistemini başarıyla kendi çıkarı için kullanan cinayetten suçlu bulunmuş bir mahkûmdu Üç oğlunun yardımıyla 1978’de Arizona’da hapisten kaçtı ve altı kişiyi öldürdü.⁴
- Kenneth Bianchi, 1970’lerin sonunda Los Angeles’ta bir düzine kadına tecavüz ve işkence edip öldüren “Hillside Kâtilleri”nden biri olan Bianchi”, kuzeni ve suç ortağını (Angelo Buono) polise teslim etti ve bazı

* Halk arasında “asit” olarak adlandırılan ve psikoaktif bir halisünojen olan LSD maddesini tüketenler için kullanılan bir tâbir -ed.n.

uzmanları kandırarak, çok-kişilikli olduğuna ve suçları “Steve”in işlediğine inandırdı.⁵

- Richard Ramirez, “Gece Pusucusu” olarak tanınan ve Şeytana tapan bu seri kâtil kendini “kötü” olarak tanımlıyordu. 1987’de, 13 cinayetin yanı sıra hırsızlık, soygun, tecavüz, sodomi* ve cinayete teşebbüs gibi otuz başka suçtan suçlu bulundu.⁶
- Diane Downs, çocuklarını istemeyen bir adamla birlikte olmak için kendi çocuklarını öldürdü ve kendini olayın gerçek kurbanı gibi gösterdi.⁷
- Ted Bundy, 1970’lerin ortalarında birkaç düzine genç kadını öldüren ve tam bir Amerikalı olan bu seri kâtil, çok fazla pornografik yayın okuduğunu, “kötücül bir varlık”ın bilincini ele geçirdiğini iddia etmişti. 1989’da Florida’da idam edildi.⁸
- Clifford Olson adlı Kanadalı seri kâtil, genç kurbanlarını gömdüğü yerleri yetkililere göstermesi karşılığında kendisine 100.000 dolar vermeleri için hükûmeti ikna etti ve dikkat çekmek için elinden gelen her şeyi yaptı.⁹
- Joe Hunt, 1980’lerin başında, Los Angeles’ta zengin çocukları için düzmece bir yatırım planını (halk arasında Milyarder Çocuklar Kulübü olarak bilinir) yöneten ve ağzı iyi laf yapan bir manipülatördü. Zengin insanları kandırarak paralarını ellerinden aldı ve iki cinayete karıştı.¹⁰

* Sodomi, genellikle insanlar arasındaki anal veya oral seks ya da bir insan ile bir hayvan arasındaki seks aktivitesidir, aynı zamanda herhangi bir üreme amacı taşımayan cinsel aktivite anlamına da gelmektedir. -ed.n.

- William Bradfield adlı yumuşak sesli klâsik diller ve edebiyat öğretmeni, bir meslektaşını ve meslektaşının iki çocuğunu öldürmekten suçlu bulundu.¹¹
- Ken McElroy, 1981 yılında 45 kişinin gözleri önünde vurularak öldürülene dek yıllar boyunca “soygunlar, tecavüzler, yangınlar ve cinayetlerle Missouri Skidmore’da yaşayan insanlara zarar verdi”.¹²
- Colin Pitchfork adındaki İngiliz teşhirci, tecavüzcü ve kâtil, DNA kanıtlarına dayanarak suçlu bulunan ilk kâtildi.¹³
- Kenneth Taylor. New Jersey’li bir dişçi olan bu kadın avcısı, ilk karısını terk etti, ikinci karısını öldürmeye çalıştı, 1983 yılında üçüncü karısını balaylarında vahşice dövdü, ertesi yıl onu döverek öldürdü, cesedi arabasının bagajına koyup anne babasını ve ikinci karısını ziyarete gitti. Daha sonra, karısının bebeklerine cinsel tâcizde bulunduğunu “fark ettiğini”, bunun üzerine karısının kendisine saldırdığını ve kendini korumak için onu öldürdüğünü iddia etti.¹⁴
- Constantine Paspalakis ve Deidre Hunt, genç bir adama işkence edip öldürürken her şeyi videoya kaydettikler ve şimdi idam edilmeyi bekliyorlar.¹⁵

Bu tür bireyler ve işledikleri korkunç suçlar kuşkusuz dikkatimizi çeker. Bazen, spot ışığını altında onlarla birlikte, işledikleri inanılmayacak kadar korkunç suçlar ciddi akıl sağlığı sorunlarıyla ilgili görünen kâtiler ve katliamcılar vardır: Örneğin, kurbanlarının derisini yüzüp etlerini yiyen psikotik kâtil Ed Gein,¹⁶ kurbanlarını kesip parçalara ayıran “karma okul kâtili”, cinsel sadist ve ölü sevic

Edmund Kemper;¹⁷ park etmiş arabalardaki genç çiftleri avlayan “Sam’in Oğlu” lakaplı David Berkowitz;¹⁸ ve on beş erkeği ve erkek çocuğunu işkence ederek öldürmekten ve parçalamaktan suçlu bulunan ve on beş kez ömür boyu hapse mahkûm edilen “Milwaukee canavarı” lakaplı Jeffrey Dahmer.¹⁹ Bu kâtilerin, örneğin Kemper, Berkowitz ve Dahmer’in akli dengelerinin yerinde olduğuna hükmedilmiş olsa da, insanın söylemeye dilinin varmadığı eylemleri, korkutucu cinsel fantezileri ve güç, işkence ve ölüm tutkuları aklın sınırlarını zorlamaktadır.

Ne var ki psikopat kâtiler, kabûl edilen yasal ve psikiyatrik standartlara göre deli değillerdir. Eylemleri karışık zihinlerinin değil, başkalarını, düşünen ve hisseden insanlar olarak görme yeteneğinden ürktücü bir biçimde yoksun olmalarıyla birleşen soğuk ve hesapçı bir akılcılığın sonucudur. Normal görünen bir insanın sergilediği bu gibi ahlâki açıdan akıl almaz davranışlar karşısında dehşete düşer ve çaresiz kalırız.

Tüm bunlar ne denli rahatsız edici olsa da, bakış açımızı doğru ayarlamaya özen göstermeliyiz, zira psikopatların çoğu işlerini insanları öldürmeksizin yürütmeyi başarır. Psikopatların davranışlarının en acımasız ve en fazla haber değeri taşıyan örnekleri üzerine gereğinden fazla odaklanırsak, geniş resmi gözden kaçırma tehlikesiyle karşı karşıya kalırız: Bu resimde, adam öldürmeyen ama günlük yaşamlarımız üzerinde kişisel bir etkisi olan psikopatlar vardır. Tatlı dilli bir sahtekara birikimlerimizi kaptırmamız olasılığı, donuk bakışlı bir kâtilin canımızı alması olasılığından daha kuvvetlidir.

Yine de profili yüksek olguların da değeri yadsınamaz. Bunlar tipik olarak iyi belgelenmiştir ve bu gibi insanların var olduğuna, üstelik yakalanmadan önce bizler gibi insan-

ların akrabaları, komşuları ya da iş arkadaşları olduklarına dikkatimizi çekerler. Verdiğimiz örnekler ayrıca bütün psikopatların vaka geçmişlerinde görülen korkutucu ve şaşırtıcı bir konuyu gözler önüne serer: Başkalarının çektiği acıları önemseme açısından çok rahatsız edici bir yetersizlik; kısaca, sevginin ön koşulu olan duygudaşıktan tam bir yoksunluk.

Bu yoksunluğu açıklamak için umutsuzca girişimde bulunurken önce aile geçmişine döneriz ama burada bize yardımı dokunacak pek bir şey yoktur. Bazı psikopatların çocukluklarında maddî ve duygusal yoksunluk ve fiziksel tâciz olduğu doğrudur. Ancak geçmişi sorunlu her yetişkin psikopat tipine karşılık, aile yaşamı sıcak ve besleyici olan ve başkalarını derinden önemseyebilen normal, vicdanlı kardeşlere sâhip bir yetişkin psikopat tipi de vardır. Üstelik, çocuklukları korkunç geçmiş insanların çoğu, psikopat ya da duygusuz kâtiler olmazlar. Tâcize ve şiddete mâruz kalmış çocukların ileride tâcizci ve şiddete eğilimli yetişkinler oldukları yönündeki savlar, insan gelişiminin diğer alanlarında aydınlatıcı olabilseler de, buradaki değeri sınırlıdır. Psikopatının neden ve nasıl ortaya çıktığına ilişkin daha derin ve ulaşılması daha zor açıklamalar vardır. Elinizdeki kitap, bu yanıtların peşindeki çeyrek yüzyıllık arayışımı yansıtmaktadır.

Söz konusu arayışın çok önemli bir bölümü, aramızdaki psikopatları belirlemek için doğru bir araç geliştirmeye yönelik ortak çabalardan oluşmaktadır. Çünkü onları tespit edemezsek, hem birey hem de toplum olarak onların kurbanları olmaya mahkûmuz demektir. Çok iyi bilinen tek bir örnek vermek gerekirse, cinayetten suçlu bulunan bir mahkûm şartlı salıverilip de hemen bir başka şiddet suçu işlediğinde insanlar şaşırırlar. Bu olanlara inanmakta

zorluk çeker, “Neden böyle biri serbest bırakıldı?” diye sorarlar. Şartlı salıverme kurulu da dâhil olmak üzere yetkililer ödevlerini yapmış olsalar, salıverilen suçlunun yeniden suç işleme eğilimi öngörülebilecek bir psikopat olduğunu bilseler, şaşkınlıkları büyük olasılıkla öfkeye dönüşecektir. Bu kitabın, genel halkın ve hukuk sisteminin, psikopatının doğası, ortaya çıkardığı sorunların büyüklüğü ve yaşamlarımız üzerindeki yıkıcı etkilerinin azaltılması için alınabilecek önlemler konusunda bilinçlenmesine yardım etmesini umuyorum.

PSİKOPATI "DENEYİMLEMEK"

Halmea'nın ağzından sızan koyu kırmızı kanın, çarşafın üzerinde, bedeninin Hud'ın altında kalan kısmına doğru ince bir çizgi hâlinde aktığını görebiliyordum. Hiç kıpırdamadan durdum, gözümü bile kırpmadım. Sonra Hud ayağa kalkıp bana bakarak sınttı; kırmızı kemer tokasını bağladı. "Ne güzel kış di mi?" dedi. Islık çalarak pantolonunun paçalarını kırmızı süet çizmelerinin içine tıktırtmaya başladı. Halmae yüzü duvara dönük, kıvrılmıştı ...

Larry McMurty, *Horseman, Pass By*

YILLAR İÇİNDE, ALIŞTIĞIM BİR YAŞANTI OLDU BU. Birlikte yemek yediğim tanıdıklarımın birinin nezâketen sorduğu bir soruya yanıt olarak bir psikopatta görülen ayrıca özellikleri kısaca anlatırım. Her seferinde, masadakilerden biri birdenbire düşünceli bir ifade takınır ve ardından, "Şu işe bakın, öyleyse bilmem kim de öyle olmalı" ya da "Daha önce farkında değildim ama anlatığın kişi benim kayıbiraderim" der.

Bu kaygılı ve dertli yanıtlar toplumsal alanla sınırlı değildir. Çalışmalarımı okuyan insanların da laboratuvarımı arayıp, açıklanamaz davranışlarıyla kendilerine yıllardır acı çektiren bir eşten, çocuktan, işverenden ya da tanıdıktan söz ettikleri olur.

Psikopatinin açığa kavuşturulması ve üzerinde düşünülmesinin ne denli gerekli olduğu konusunda hiçbir şey gerçek yaşamdaki bu hayâl kırıklığı ve umutsuzluk öyküleri kadar ikna edici olamaz. Bu bölümü oluşturan üç öykü, insana "burada bir sorun var ama ne olduğunu tam olarak kestiremiyorum" dedirten o belirleyici duyguyu aktararak, bu tuhaf ve büyüleyici konuya kolay bir giriş yapmaktadır.

Anlatımlardan biri, psikopati çalışmalarının çoğunun gerçekleştirildiği hapishane nüfusundan alınmıştır (çalışmaların hapishanelerde yapılmasının pratik nedenleri, hapishanelerde çok sayıda psikopat olması ve bunlara tanı koymak için gereksinim duyulan bilgiye kolayca ulaşılabilmesidir).

Diğer iki anlatım günlük yaşamdan alınmıştır, çünkü psikopatlar yalnızca hapishanelerde bulunmaz. Şu anda dünyanın her yerinde psikopatların neden olduğu karmaşa ve akıl karışıklığıyla baş etmeye ve psikopatları yönlendiren şeyin ne olduğunu anlamaya çalışan anne babalar, çocuklar, eşler, sevgililer, iş arkadaşları ve daha başka şanssız kurbanlar vardır. Pek çoğunuz bu örneklerdeki bireylerle, size cehennemde yaşadığınızı hissettiren kişiler arasında rahatsız edici bir benzerlik bulacaksınız.

RAY

1960'ların başında psikoloji mastırımı tamamladıktan sonra karıma ve küçük kızıma bakmak ve eğitimimin bir sonraki aşamasının masraflarını karşılamak için bir iş ara-

maya başladım. Daha önce hiç hapisane görmemiş biri-
ken, British Columbia Cezaevi'nin tek psikoloğu olarak iş
alındım.

Psikolog olarak hiç iş deneyimim olmadığı gibi, klinik
psikolojiye ya da kriminolojiye de hiç ilgi duymuyordum.
Vancouver yakınlarındaki en üst düzey güvenli cezaevi,
yalnızca medyada gördüğüm türden suçluları barındıran
amansız bir kurumdu. Kendimi hiç bilmediğim bir alanda
bulduğumu söylesem, az söylemiş olurum.

İşe başladığımda tamamıyla hazırlıksızdım. Ne bir
eğitim programından geçmiştim ne de bir hapisane psi-
koloğunun nasıl olması gerektiği konusunda bana ipuçları
veren bilgi bir akıl hocam vardı. Müdürle ve idarî persone-
liyle ilk karşılaştığımda, hepsi üniforma giymişlerdi ve ba-
zıları bellerinde birer silâh taşıyorlardı. Hapisane askerî
bir düzende yönetiliyordu ve dolayısıyla benim de mavi
bir spor ceket, gri flanel bir pantolon ve siyah ayakkabılardan
oluşan bir "üniforma" giymem gerekiyordu. Müdürü,
üniformanın gerekli olmadığına ikna ettim ama müdür en
azından hapisane terzisinin bana bir üniforma dikmesin-
de ısrarcı oldu ve böylece ölçülerimin alınması için alt kata
yollandım.

Sonuç, hapisanedeki her şeyin görüldüğü kadar
düzenli olmadığına erken işaretlerinden biriydi: Ceketin
kolları çok kısaydı, pantolonun paçalarının uzunluğu bir-
birinden gülünç derecede farklıydı ve ayakkabının tekleri
arasında da en az iki numara fark vardı. Özellikle ayakkabı
numaralarının farklı olması beni şaşırtmıştı, çünkü ölçü
alan mahkûm kahverengi kâğıtlar üzerine ayaklarının
modelini çıkartırken aşırı titiz davranmıştı. Ben bile ölçü
alınırken birkaç defa şikâyet ettiğim hâlde nasıl olup da
tamamen farklı numaralarda iki tek ayakkabı çıkarttığını

aklım almıyordu. Yalnızca bana bir tür mesaj vermeye ça-
lışmış olduğunu varsayabiliyordum.

İlk iş günüm epeyce olaylı geçti. Bana ofisimi göster-
diler. Hapishanenin en üst katındaki bu devasa alan, sâ-
hip olmayı beklediğim sıcak ve güven verici yuvadan çok
farklıydı. Kurumun kalan kısmından soyutlanmışım ve
ofisime ulaşmak için birkaç dizi kilitli kapıdan geçmem
gerekiyordu. Masamın arkasındaki duvarda, çok dikkat çe-
kici kırmızı bir düğme vardı. Bir psikoloğun hapisanede
ne işi olduğu konusunda bir fikri olmayan –ki bu konuda
benim de bir fikrim yoktu– bir gardiyan, bana düğmenin
acil durumlar için olduğunu söyledi ama olur da düğmeye
basmam gerekirse, hemen yardım gelmesini beklememem
gerektiğini de ekledi.

Benden önceki psikolog ofiste küçük bir kütüphane
bırakmıştı. Kütüphane, çoğunlukla, Rorschach Mürekkep
Lekesi Testi ve Tematik Algılama Testi gibi psikolojik test-
lerle ilgili kitaplardan oluşuyordu. Bu gibi testler konusun-
da bir şeyler biliyordum ama hiçbirini daha önce kullan-
mamıştım. Dolayısıyla, hapisanede bana tanıdık gelen az
saydaki şeyden biri olan kitaplar, beni zor günlerin bekle-
diği duygumu pekiştirdi.

Ofisime gireli bir saat olmamıştı ki ilk "müşterim"
geldi. Otuz yaşlarında, ince uzun, esmer bir adamdı.
Çevresindeki havada elektrik yaratıyordu ve gözlerimin içi-
ne öyle doğrudan ve öyle yoğun bakıyordu ki daha önce hiç
kimsenin gözünün içine bakıp bakmadığımdan kuşkuya
düştüm. Bakışları aman vermiyordu, çoğu insan gibi, bakı-
şını yumuşatmak için kısa süreliğine gözlerini başka yöne
çevirmiyordu.

Bundan sonra Ray diyeceğim mahkûm, bir giriş yap-
mamı beklemeden konuşmaya başladı: "Selâm doktor, na-

sıl gidiyor? Bak, benim bir sorunum var. Yardımına ihtiyacım var. Bunu seninle konuşmayı gerçekten istiyorum.”

Gerçek bir psikoterapist olarak işe başlama hevesiyle, ondan sorununu bana anlatmasının istedim. Bunun üzerine bir bıçak çıkarttı ve bıçağı burnumun önünde sallamaya başladı, bu arada gülümsüyor ve gözlerini gözlerimden ayırmıyordu. Aklıma ilk gelen arkamdaki kırmızı düğmeye basmak oldu; Ray düğmeyi apaçık görebiliyordu ve ne işe yaradığını kestirmesi de hiç zor değildi. Belki beni sınıadığını hissettiğim için, belki de bana zarar vermeyi aklına koyduysa düğmeye basmanın bir işe yaramayacağını bildiğimden, vazgeçtim.

Düğmeye basmayacağıma emin olduktan sonra, bıçağı bende değil, hapishanede homoseksüel eşlerden daha edilgen olanını anlatmak için kullanılan deyimle “oğlanı”na yanaşmaya çalışan bir başka mahkûmda kullanmaya niyetli olduğunu söyledi. Bana bunun neden söylediğini o anda anlayamadım ama kısa bir süre sonra beni denediğinden, ne tür bir hapishane çalışanı olduğumu anlamaya çalıştığından kuşkulandım. Bu olaydan idareye söz etmezsem, personelin her türlü silâhı idareye bildirmelerini şart koşan katı bir hapishane kuralını çiğnemiş olacaktım. Öte yandan, onu şikâyet edersem, mahkûmlara öncelik veren bir psikolog olmadığım söylentisi yayılacaktı ve işim, olmayı vaat ettiğinden daha da zor olacaktı. Ray’in sorununu bir ya da iki defa değil, defalarca anlattığı seansımızın ardından bıçak konusunda sessiz kalmayı seçtim. Neyse ki Ray diğer mahkûmu bıçaklamadı ama beni tuzağına düşürdüğü kısa bir süre sonra iyice ortaya çıktı: Kendimi, mahkûmlarla “profesyonel” ilişki kurmak için temel hapishane kurallarının ihlâline göz yuman bir kolay lokma gibi göstermişim.

O ilk görüşmeden sonra Ray hapishanede geçirdiğim

sekiz aylık süreyi cehennem azabına çevirmeyi başardı. Zaman isteklerinin ve bana kendisi için bir şeyler yaptırma girişimlerinin sonu gelmedi. Bir seferinde beni iyi bir aşçı olabileceğine ikna etti: Doğuştan gelen yemek yapma yeteneği olduğunu hissediyor, serbest bırakıldığında bir şef olabileceğini düşünüyordu, kurumsal yemek hazırlama fikirlerinin bazılarını daha etkin hâle getirmek için bundan daha iyi bir fırsat bulunmazdı vs. vs. Makine dükkânından (bıçağı orada yapmış olsa gerekti) transfer edilme isteğini destekledim. Mutfağın, şeker, patates, meyve ve alkole dönüştürülebilecek diğer maddelerin kaynağı olduğunu düşünememiştim. Benim transfer önerimden birkaç ay sonra, müdürün masasının hemen altındaki yer kaplamasının aşağısında çok büyük bir patlama oldu. Ortalık yatıştıktan sonra, yerin altında alkol damıtmak için hazırlanmış karmaşık bir sistem bulduk. Bir aksilik olmuş ve kaplardan biri patlamıştı. En üst düzey güvenli bir hapishanede bir imbik olması doğaldı ama imbiği müdürün koltuğunun altına yerleştirme cüretinin gösterilmiş olması pek çok insanı rahatsız etti. Kaçak içki imâlâtı operasyonunun arkasındaki kişi olduğu ortaya çıktığında, Ray bir süre hücre hapsi cezasına çarptırıldı.

“Delik”ten çıkar çıkmaz hiçbir şey olmamış gibi ofisinde beliriverdi ve mutfaktan oto bölümüne transferi için ona yardımcı olmamı istedi: Bu işe kendini gerçekten yetenekli hissediyordu, kendini dışarıdaki dünyaya hazırlaması gerektiğini düşünüyordu, şimdi biraz pratik yapabilir dışarıdaki dünyada kendi dükkânını açabilirdi vs. vs. İlk transferi ayarlamış olmanın sıkıntısını bile henüz üzerimden atamamıştım, ama sonunda beni bıktırarak razı etti.

Psikoloji doktorası yapmak üzere hapishaneden ayrılmaya karar verdikten kısa bir süre sonra ve gitmeden yak-

yaşık bir ay önce Ray beni, şartlı tahliye başvurusunun bir parçası olarak çatı işleriyle uğraşan babamın yanında ona bir iş teklif etmeye ikna etti. Bundan hapis hâne personele söz ettiğimde, gülmekten kendilerini alamadılar. Ray'i iyi tanıyorlardı. Hepsi de onun ıslah planlarının ve programlarının parçası olmuşlardı ve teker teker ona temkinli yaklaşıma karar vermişlerdi. Bıkmışlar mıydı? O zaman öyle sanmıştım. Ama gerçek şu ki, iş tanımında ne yazarsa yazsın, onların Ray'le ilgili çizdikleri tablo benimkinden daha doğrudu. Onların bakış açıları, yıllar boyunca Ray gibi insanlarla yaşadıklarının ardından iyice odaklanmıştı.

Ray'in yalnızca beni değil, herkesi kandırma konusunda inanılmaz bir yeteneği vardı. Öyle yumuşak ve dolaysız konuşabiliyor ve yalan söyleyebiliyordu ki bazen bir anlığına da olsa en deneyimli ve en kuşkucu hapis hane personele bile savunmasız bırakabiliyordu. Onunla tanıştığımda kabarık bir suç kaydı vardı (ve sonradan anlaşıldığı üzere kaydı daha da kabaracaktı). Yetişkin yaşamının yaklaşık yarısını hapis hane geçirmişti ve suçlarının pek çoğu da şiddet içeriyordu. Ama beni ve benden daha deneyimli diğerlerini ıslah olmaya hazır olduğuna, suça yatkınlığının yerini açıcılık, araba tâtiri, adını siz koyun artık, tutkusunun aldığına ikna etmişti. Her konuda tembelce, bitmez tükenmez yalanlar söylüyordu ve dosyasından yalanlarından birini ortaya çıkaran bir şey gösterdiğimde en ufak bir rahatsızlık duymuyordu. Yalnızca konuyu değiştiriyor ve yalanlarına başka bir yönde devam ediyordu. Babamın şirketindeki iş için mükemmel bir aday olamayabileceğine ikna olup Ray'in isteğini geri çevirdim ve reddedilince ta-kındığı çirkin tavır karşısında hayrete düştüm.

Üniversitede çalışmak üzere hapis hane ayrılmadan önce, maddî gücümü aşan 1958 model bir Ford'un taksit-

lerini ödüyordum. Daha sonra müdür olacak bir hapis hane görevlisi bana 1950 model Morris Minor'unu Ford'umla değiştirmeyi ve taksitleri de üstlenmeyi önerdi. Önerisini kabul ettim ve Morris'in durumu pek iyi olmadığından hapis hane personelinin, personel arabalarının kurumun tâtirhanesinde, ki sâyemde Ray artık orada çalışıyordu (sâyemde diyorum ama Ray bana bunun için bir kez olsun teşekkür etmedi), onarılmasına olanak sağlamasından faydalandım. Araba güzelce boyandı, motoru ve şanzımanı yenilendi.

Bütün eşyamızı arabanın üzerine yükleyip bebeğimizi arka koltuğa koyduğumuz kontrplak yatağına yatırdıktan sonra karımla birlikte Ontario'ya doğru yola koyulduk. İlk sorun Vancouver'dan ayrıldıktan hemen sonra kendini gösterdi: Motor öksürmeye başladı. Daha sonra, hafif yokuşlarda radyatör su kaynattı. Gittiğimiz tâtirci karbüratörün şamandıra bölmesinde bilyeler buldu; ayrıca radyatör hortumlarından birinin açıkça kurcalanmış olduğunu gösterdi. Bu sorunlar kolayca hâledildi, ancak uzun bir yokuşu inerken karşılaştığımız sonraki sorunumuz daha ciddiydi. Fren pedalı yumuşadı ve sonra da yere düştü: Frenimiz yoktu ve gerçekten uzun bir inişti. Neyse ki bir tâtirciye ulaşmayı başardık; fren hidroliği hortumu hafif bir sızıntı yapacak şekilde kesilmişti. Arabaya bakım yapılırken Ray'in tâtirhanede olması belki de bir tesadüftü ama eminim hapis hane "telgraf"ı ona arabanın yeni sâhibinin kim olduğunu yetiştirmişti.

Üniversitede insanın öğrenmesi ve performansı üzerinde cezanın etkileri konusunda tez yazmaya hazırlanıyordum. Psikopati konusundaki literatürü ilk kez, projem için araştırma yaparken gördüm. O zaman Ray'i düşünüp düşünmediğimden emin değilim, ancak koşullar onu bana anımsatmak için çoktan bir komplo kurmuşlardı.

Doktoramı aldıktan sonra, birkaç yıl önce çalıştığım cezaevinin yakınlarındaki British Columbia Üniversitesi'nde işe başladım. Bilgisayar öncesi o çağdaki kayıt haftasında, birkaç meslektaşımınla birlikte önümüzde uzun kuyruklar oluşturmuş öğrencilerin güz dönemi kayıtlarını yapmak üzere bir masada oturuyorduk. Bir öğrenciyle ilgilendiğim sırada, birisinin benden söz ettiğini duydum. "Evet, Dr. Hare'in cezaevinde bulunduğu sürece, bir yıl kadar sanırım, onun asistanlığını yaptım. Onun bütün kâğıt işlerini ben hâlettim, hapishane yaşamına uyum sağlamasına yardımcı oldum. Elbette zor vakaları benimle konuşurdu. Birlikte hârika işler yaptık." Konuşan Ray'di, yandaki sıranın başında duruyordu.

Asistanımmış! Ray rahatlıkla sözlerine devam ederken, onu şaşırtmak için "Gerçekten mi?" diye araya girdim. Hiç istifini bozmadan "Selâm doktor ne haber?" dedi. Sonra sohbetine geri dönüp başka bir konudan konuşmaya başladı. Daha sonra başvuru formlarını kontrol edince, daha önce üniversitede aldığı dersleri gösteren dökümün sahte olduğu ortaya çıktı. İsabet, benim verdiğim derslerden birini almaya kalkmadı.

Belki de beni en fazla büyüleyen Ray'in yalanı ortaya çıktıktan sonra bile soğukkanlılığını kesinlikle kaybetmemesiydi ve meslektaşım da açıkça onun numarasını yutmuş gibiydi. Psikolojik yapısındaki hangi unsur Ray'e besbelli vicdan azabı ve endişe duymadan gerçekliğe üstün gelme gücünü veriyordu? Sonradan belli olduğu üzere, önümdeki yirmi beş yılı bu soruya yanıt bulmak için deneysel araştırmalar yaparak geçirecektim.

Ray'in öyküsünün, üzerinden bunca yıl geçtikten sonra gülünç tarafları var. Ancak o zamandan beri araştırdığım yüzlerce psikopatın olgu çalışmaları bu kadar gülünç değil.

Hapishanede çalışmaya başladıktan birkaç ay sonra, idareden şartlı tahliye duruşması öncesinde psikolojik testlerini yapmam için bana bir mahkûm gönderdiler. Mahkûm kasıtsız adam öldürmekten altı yıl hapis cezası almıştı. Dosyamdaki suç kayıtlarının eksik olduğunu fark edip mahkûmdan eksikleri tamamlamasını istedim. Mahkûm, kız arkadaşının bebeğinin saatlerce hiç susmamacasına ağladığını ve burnuna bir koku geldiği için istemeye istemeye bebeğin altını değiştirmek zorunda kaldığını anlattı. "Bütün elim bok oldu ve ben de kendimi kaybettim" dedi; gerçekte yaptığı şeye tüyler ürpertici bir kılıf uydurmuştu. "Onu ayaklarından tutup kaldırdım ve duvara fırlattım" derken, inanılmaz ama gülümsüyordu. Korkunç davranışını böylesine sıradan bir şeymiş gibi anlatması karşısında dehşete düşmüştüm; kendi küçük kızımı düşünerek hiç profesyonel olmayan bir şekilde onu ofisimden attım ve bir daha görmeyi reddettim.

Sonradan bu adama neler olduğunu merak edip kısa süre önce hapishane kayıtlarını inceledim. Ben hapishaneden ayrıldıktan bir yıl sonra şartlı tahliye edildiğini ve başansız bir banka soygunu girişiminin ardından polisle girdiği kovalamacada öldürüldüğünü öğrendim. Hapishane psikiyatru adama psikopat tanısı koymuş ve şartlı tahliye edilmemesini önermişti. Şartlı tahliye kurulu bu profesyonel tavsiyeyi dikkate almadığı için suçlanamazdı. O zamanlar, psikopatının tanısında kullanılan işlemler belirsiz ve güvenilmezdi ve böyle bir tanının davranışların öngörülmesi açısından sonuçları henüz bilinmiyordu. İleride göreceğimiz gibi, şu anda durum oldukça farklı. Kararında psikopati ve yeniden suç işleme eğilimi konusunda var olan bilgileri dikkate almayan şartlı tahliye kurulları, felâketle sonuçlanabilecek bir hata yapma riskiyle karşı karşıyalar.

ELSA İLE DAN

Onunla, fırtınalı ve yorucu bir boşanmanın ardından öğretilenliğe bir yıl ara verip gittiği Londra'daki bir çamaşırhanede tanıştı. Daha önce çevrede birkaç kez karşılaşmışlardı ama sonunda konuşmaya başladıklarında, onu daha önceden tanıyormuş hissine kapıldı. Açık ve samimiydi ve daha en baştan birbirlerine uygun olduklarını anladılar. Onun neşeli biri olduğunu başından anlamıştı.

Bir süredir yalnızdı. Hava puslu ve kasvetliydi. Şehirdeki bütün filmlere ve oyunlara gitmişti ve Atlantik'in doğusunda tek bir tanıdığı bile yoktu.

Birlikte akşam yemeği yerlerken Dan anlayışla, "Yolcu yalnızlığı, en kötüsüdür" demişti.

Tatlıyı yedikten sonra cüzdanını evde unuttuğunu fark edip utandı. Elsa hesabı memnuniyetle ödedi, hafta başında bir film fiyatına izlediği iki filmi memnuniyetle yeniden izledi. Barda içkilerini içerlerken Dan Birleşmiş Milletler'de çevirmen olarak çalıştığını söyledi. Bütün dünyayı geziyordu. Şu anda yeni bir görev beklemekle meşguldü.

O hafta dört kez görüştüler, ertesi hafta beş kez. Dan, söylediğine göre, Hampstead'de bir yerlerdeki bir apartmanın üst katında yaşıyordu ama çok geçmeden Elsa'nın yanına taşındı. Elsa bu yeni düzenlemeden hoşnut olmasına şaşırı. Bu doğasına aykırıydı, bütün bunların nasıl olup bittiğinden bile emin değildi ama uzun süren bir yalnızlığın ardından hayatının en güzel günlerini yaşıyordu.

Yine de zihninden uzaklaştırdığı, açıklanmayan, söz konusu edilmeyen ayrıntılar vardı. Dan onu evine hiç çağırılmamıştı; arkadaşlarının hiçbiriyle tanıştırmamıştı. Bir gece eve teyplerle dolu bir kutu getirdi; hepsi de fabrikadan yeni çıkmıştı, plastik muhafazaları üzerlerinden duruyordu; birkaç gün sonra ortadan kayboldular. Elsa bir gün eve

geldiğinde bir köşede üst üste duran üç televizyon gördü. Dan'ın tüm söylediği "Bir arkadaş için onları saklıyorum" oldu. Elsa onu biraz sıkıştırınca da omuz silkmekle yetindi.

Dan önceden sözleştikleri hâlde buluşma yerine ilk kez gelmediğinde Elsa trafikte başına bir şey gelmiş olabileceğini düşünerek endişeden deliye döndü; her zaman kendini caddenin ortasına atardı.

Dan üç gün eve gelmedi ve Elsa bir sabah eve döndüğünde onu kanepede uyurken buldu. Üzerindeki ekşi parfüm ve bira kokusu midesini bulandırdı. Dan'ın yaşamından endişe ederken şimdi endişenin yerini kendisi için yeni bir duygu almıştı: Berbat, vahşice, denetlenemez bir kıskançlık. "Nerelerdeydin?" diye bağırdı. "Çok endişelendim. Neredeydin?"

Dan aksi bir tavırla kalktı. "Bana bunu bir daha sorma" diye terslendi. "Böyle şeylere gelemem."

"Ne?"

"Nereye gittiğim, ne yaptığımı, kiminle olduğum seni ilgilendirmez Elsa. Bana bunları sorma."

Dan gitmiş yerine başka biri gelmiş gibiydi. Ama sonra kendini toparladı, uyku mahmurluğunu üzerinden atıp ona yaklaştı. Eski yumuşak hâliyle, "Bunun seni incittiğini biliyorum" dedi. "Kıskançlığı nezle gibi düşün ve geçmesini bekle. Atlatacaksın bebeğim, geçecek." Yavrusunu yalayan bir anne kedi gibi, Elsa'yı yeniden kendine inandırdı. Yine de Elsa kıskançlıkla ilgili söylediklerinin çok tuhaf olduğunu düşünüyordu. Dan'ın güven sarsılmasının verdiği acıya benzer bir şeyi hiç yaşamadığından emindi.

Bir gece Dan'e kibarca dışarı çıkıp kendisine dondurma alıp alamayacağını sordu. Yanıt alamadı. Kafasını kaldırdığında Dan'ın öfkeyle kendisine baktığını gördü. Dan tuhaf ve iğneleyici bir şekilde "Her zaman istediğini alırsın değil

mi?" diye sordu. "Küçük Elsa ne zaman ufak bir şey istese biri hemen fırlar, gider ve istediğini ona getirir, değil mi?"

"Şaka mı yapıyorsun? Ben öyle biri değilimdir. Sen neden söz ediyorsun?"

Oturduğu sandalyeden kalkıp dışarı çıktı. Elsa onu bir daha görmedi.

İKİZLER

Helen ile Steve, ikiz kızlarının otuzuncu doğum gününde geçmişe baktıklarında içleri karışık duygularla doluyordu. Ariel'in başarılarıyla göğüslerinin kabardığı her sefer, Alice'in beklenmedik, genellikle yıkıcı ve çoğunlukla da pahalıya patlayan bir davranışının anılarıyla gölgeleniyordu. Çift yumurta ikiziydiler ama fiziksel açıdan aralarında her zaman çarpıcı bir benzerlik olmuştu; kişilik özellikleri ise birbirinden gece ile gündüz kadar, belki daha uygun bir eğretilenlikle, cennetle cehennem kadar farklıydı.

Farklılıkları aradan geçen otuz yılda giderek belirginleşmişti. Ariel geçen hafta anne babasına telefon açmış ve hârika haberler vermişti: Büyük ortaklar, böyle devam ederse, dört beş yıl içinde ondan kendi aralarına katılmalarını isteyeceklerdi. Alice'ten, daha doğrusu Alice'in kat danışmanından gelen haberler ise o kadar iç açıcı değildi. Alice kaldığı uyum evi sâkinlerinden biriyle birlikte gece yarısı evden ayrılmıştı ve iki gündür onlardan haber alınamıyordu. Buna benzer son olayda Alice, aç ve parasız bir hâlde Alaska'da ortaya çıkmıştı. Anne babası, kaç defa Alice'e para gönderip eve dönmesi için uçak bileti ayarladıklarını anımsamıyorlardı bile.

Ariel'in de büyürken sorunlar çıkardığı olmuştu, ama bunlar az çok normal sorunlardı. İstediklerini yaptıramayınca, özellikle de ergenlik döneminde, değişken ruh hâlleri gös-

termiş, sessiz bir öfkeye kapılmıştı. Lise birinci sınıfta sigara ve marihuana içmiş, üniversite ikinci sınıfta, hangi yöne gideceğini bilemediği için potansiyeli olmadığını düşünmüş ve bu yüzden okulu bırakmıştı. Ama çalışarak geçirdiği o yıl içinde hukuk okumaya karar vermişti ve bu noktadan sonra hiçbir şey onu durduramamıştı. Hedefine odaklanmış, kendini bu işin büyümesine kaptırmıştı ve hırslıydı. Okulda bir Hukuk Eleştirisi yapmış, dereceyle mezun olmuş ve görüşmeye gittiği ilk hukuk firmasında işe girmişti.

Alice söz konusu olduğunda ise, işler her zaman "biraz sorunlu"ydü. Her ikisi de güzel çocuklardı, ama Alice daha üç dört yaşındayken güzelliğini ve küçük kız sevimliliğini istediğini yaptırmak için nasıl kullanacağını biliyordu ve bu Helen'ı şaşırtıyordu. Helen, etrafta erkekler olduğu zaman Alice'in takındığı tavırları gördükçe, onun her nasılsa flört etmeyi bildiğini hissediyordu, ama küçük kıza için böyle şeyler düşündüğü zaman korkunç bir suçluluk duygusu içini kemiriyordu. Kuzenlerinin kızlara verdiği minik kedi yavrusu, bahçede ölü bulunduğu ve hayvanın boğulmuş olduğu anlaşıldığında Helen kendini daha da suçlu hissetmişti. Ariel'in çok üzüldüğü her hâlden belliydi, Alice'in gözyaşları ise biraz zorlama gibiydi. Bu düşünceyi zihninden uzaklaştırmak için ne kadar uğraşsa da Helen, kedinin ölümünde Alice'in parmağı olduğunu hissediyordu.

Kız kardeşler birbirleriyle kavga ederler ama bu ikizlerin kavgalarında da "bir sorun" vardı. Ariel her zaman savunmadaydı; Alice ise her zaman saldıran durumundaydı ve kız kardeşinin eşyalarına zarar vermekten özel bir zevk alıyor gibiydi. Alice on yedi yaşında evden ayrıldığında herkes derin bir oh çekti; en azından Ariel artık huzur içinde yaşayabilecekti. Ancak kısa bir süre sonra Alice'in evden taşındıktan sonra uyuşturucuyu keşfettiği ortaya çıktı.

Şimdi yalnızca sağı solu belli olmayan, içgüdülerine göre hareket eden ve istediğini elde etmek için korkunç hırsızlık ve bağımlılığı geçiren biri değildi; artık bir bağımlıydı ve bağımlılığını sürdürmek için hırsızlık ve fuhuş da dâhil olmak üzere, yapmadığı şey kalmamıştı. Kefâlet ve tedavi programları, –bir seferinde, New Hampshire'daki pahalı bir kliniğe üç hafta için 10.000 dolar vermişlerdi– Helen ve Steve'in maddî kaynaklarını tüketiyordu. Steve'in Ariel'in verdiği iyi haberleri duyunca "Bu ailede birinin maddî durumunu düzeltebilecek olmasına sevindim" demişti. Maddî olanaklarının daha ne kadar süre Alice'in arkasını toplamaya yeteceğini merak ediyordu. Aslında, onu hapisten çıkarmanın akıllıca olup olmadığını ciddi ciddi düşünmeye başlamıştı. Ne de olsa yaptıklarının sonuçlarına katlanması gereken, o ve Helen değil, Alice'ti, değil mi?

Helen bu konuda kesin kararlıydı: Kendisi kefâleti ödeyebilecek olduğu sürece, onun çocukları hapisnede bir gece bile geçiremezdi (aslında Alice daha şimdiden hapse epeyce gece geçirmişti, ama Helen bunları unutmayı seçmişti). Bu bir sorumluluk sorunuuydu: Helen, kendisinin ve Steve'in Alice'i yetiştirirken bir hata yaptıklarına içtenlikle inanıyordu, ancak son otuz yıldır yaptığı öz sorgulamalarda hiçbir hata bulamamıştı. Ama belki de sorun bilinçaltındaydı: Doktor ona ikizleri olabileceğini söylediğinde, sevinmesi gerektiği kadar çok sevinmemişti belki de. Belki doğduğunda Ariel'den daha az sağlıklı olan Alice'i, farkında olmaksızın daha az önemsemişti. Belki o ve Steve, çocukların asla ikizler gibi aynı giyinmemelerinde, ayrı dans okullarına ve yaz kamplarına gitmelerinde ısrarcı davranarak Jekyll ve Hyde sendromunu harekete geçirmişlerdi.

Belki ... ama Helen'in kuşkuları vardı. Bütün anne babalar hata yapmazlar mıydı? Bütün anne babalar, geçici bir

süre de olsa, kasıtsız, bir çocuğu kayırmazlar mıydı? Bütün anne babaların çocuklarında aldıkları zevkte, yaşamın getirdiklerine göre iniş çıkışlar olmaz mıydı? Bütün bu soruların yanıtları evetti, ama bütün anne babalar sonunda bir Alice'le karşı karşıya kalmıyorlardı. Kızların çocukluk yıllarında bu sorulara yanıt arayan Helen diğer anne babaları dikkatle gözlemlemiş ve çok özensiz ve adalet duygusundan yoksun anne babaların dengeli ve uyumlu çocuklarla ödüllendirildiklerini görmüştü. Düpedüz tâcizkâr anne babaların genellikle rahatsız değilse bile, sorunlu çocuklar yetiştirdiklerini biliyordu, ancak Helen bütün kusurlarına karşın Steve ile kendisinin bu kategoride olmadıklarından emindi.

İşte böylece kızların otuzuncu yaş günleri Helen ve Steve'in içlerinde karışık duygular uyandırıyor: İkizleri fiziksel açıdan sağlıklı olduğu için minnettardılar, Ariel'in işinde kendine güvence ve doyum sağlamasından mutluydular ve Alice'in nerede olduğu ve iyi olup olmadığı konusunda eskiden olduğu gibi kaygılıydılar. Ne var ki uzun süredir evli olan çift yanlarında olmayan çocuklarının doğum günü için kadeh kaldırırken içlerindeki en baskın duygu, bu kadar zamandan sonra fazla bir şeyin değişmemiş olmasının yarattığı dehşetti. 20. Yüzyıl'da yaşıyorlardı; işleri düzeltmenin bir yolu olmalıydı. Depresyondan kurtulmak için ilâçlar, fobileri denetim altına almak için tedaviler vardı, ama yıllar içinde Alice'i gören bir sürü doktor, psikiyatır, psikolog, tedavi danışmanı ve sosyal hizmetler görevlisi içinde biri bile onun sorununa bir açıklama ya da panzehir bulamamıştı. Onun akıl hastası olup olmadığını bile bilen yoktu. Masada karşı karşıya oturan Helen ve Steve otuz yılın ardından birbirlerine bakıyor ve üzüntüyle soruyorlardı: "O deli mi yoksa yalnızca kötü mü?"

2

RESMİ ODAKLAMAK

Sizi seçecek, sözleriyle sizi savunmasız bırakacak ve varlığıyla sizi denetleyecek. Keskin zekâsı ve planlarıyla sizi eğlendirecek. İyi zaman geçirmenizi sağlayacak ama bunun bedelini mutlaka ödeyeceksiniz.

Gülümseyerek sizi kandırarak ve bakışlarıyla sizi korkutacak. Sizinle işi bittiğinde, ki sizinle işi bir gün itecek, sizi terk edecek ve giderken yanında mâsumiyetinizi ve onurunuzu götürecektir. O gittiğinde çok üzgün ama akıllanmamış olacaksınız ve uzunca bir süre neler olduğunu, nerede hata yaptığınızı merak edeceksiniz. Onun cinsinden bir başkası kapınızı çaldığında, kapıyı açacak mısınız?

"A Psychopath in Prison" başlıklı makaleden

SORU YANITINI BEKLİYOR: "ALICE DELİ Mİ KÖTÜ MÜ?"

Bu, yalnızca psikologları ve psikiyatrları değil, filozofları ve ilâhiyatçıları da uzun süredir düşündüren bir sorudur. Resmî bir ifadeyle, psikopat akıl hastası mıdır yoksa yalnızca yaptığının son derece farkında olan bir kural ihlâlcisi mi?

Bu yalnızca anlambilimsel bir soru değildir; bir başka açıdan bakıldığında pratik önemi ölçülemeyecek kadar çoktur: Psikopatın tedavi edilmesi ve denetlenmesi, akıl sağlığı profesyonellerinin mi islah sisteminin mi işidir? Farkında olsunlar ya da olmasınlar, dünyanın her yerindeki yargıçların, sosyal görevlilerin, avukatların, öğretmenlerin, akıl sağlığı uzmanlarının, doktorların, islah sistemi çalışanlarının ve genel halkın bu sorunun yanıtına gereksinimi vardır.

SORUNUN YANSIMALARI

Çoğu insan açısından, bu konunun çevresindeki akıl karışıklığı ve belirsizlik psikopat sözcüğüyle başlar. Sözcük anlamı, "akıl hastalığı"dır (*psyche* "akıl" ve *pathos* "hastalık" demektir) ve bazı sözlüklerde hâlâ sözcüğün bu anlamı verilmektedir. Medyada bu terimin "deli" ya da "çılgın" sözcüklerinin eşdeğeri olarak kullanılması, akıl karışıklığını daha da artırmaktadır: "Polis bir 'psikopat'ın sokaklarda dolaştığını bildiriyor" ya da "Kadını öldüren adam bir 'psikopat' olmalı" gibi.

Klinisyenler ve araştırmacıların çoğu terimi bu şekilde kullanmıyorlar: Psikopatının, akıl hastalığına ilişkin geleneksel görüşlerle anlaşılamayacağını biliyorlar. Psikopatlar, yolunu şaşırmış ya da gerçeklikle bağlantısını yitirmiş kişiler değiller; diğer akıl bozukluklarının çoğunda belirleyici olan türden sabuklamalar, yanılısamalar ya da yoğun bir öznel sıkıntı da yaşamıyorlar. Psikotik bireylerin aksine psikopatlar akılcılar ve neyi neden yaptıklarının farkındalar. Davranışları, özgürce yaptıkları seçimlerin sonucu.

Böylece, şizofreni tanısı konan biri, örneğin "bir uzay gemisindeki Marslıdan" aldığı emirler üzerine sokaktan geçen birini öldürerek toplumun kurallarını çiğnediğinde, o kişinin "akıl sağlığı yerinde olmadığı" için eylemlerinden

sorumlu tutulamayacağına hükmediyoruz. Psikopat tanısı alan biri aynı kuralları çiğnediğinde, akıl sağlığının yerinde olduğuna hükmedilerek kişi hapse gönderiliyor.

Yine de vahşice işlenen suçlara, özellikle de seri işkence ya da adam öldürme suçlarına sıklıkla verilen tepki, “Bunu ancak bir deli yapabilir” oluyor. Belki öyledir ama terim hukukî ya da psikiyatrik anlamda kullanıldığında durum her zaman böyle değildir.

Daha önce belirttiğim gibi bazı seri kâtiler gerçekten delidir: Örneğin, korkunç ve tuhaf suçları, aralarında *Sapık*, *Texas Katliamı* ve *Kuzuların Sessizliği*’nin de bulunduğu bazı film ve kitaplardaki karakterler için esin kaynağı olan Edward Gein’i⁴ ele alalım. Gein kurbanlarını öldürdü, sakat bıraktı ve bazen de yedi. Bedenlerinin parçalarından ve derilerinden abajur, giysi, maske gibi grotesk eşyalar yaptı. Mahkemede hem savcılık hem de savunma psikiyatrları onun psikotik olduğu konusunda fikir birliğine vardılar: Gein’e kronik şizofreni tanısı kondu ve yargıç onu suç işleyen deliler için bir hastaneye gönderdi.

Ne var ki seri kâtilerin çoğu Gein’e benzemez. Kurbanlarına işkence edebilir, onları öldürebilir ve sakatlayabilirler. Bunlar “aklı başındalık”la ilgili düşüncelerimizi acı bir şekilde sınayan dehşet verici davranışlardır. Ne var ki çoğu kez, bu davranışları gerçekleştiren kişilerin delirmiş, akılları karışmış ya da psikotik insanlar olduklarını gösteren kanıtlar yoktur. Yalnızca birkaç isim vermek gerekirse, aralarında Ted Bundy, John Wayne Gacy, Henry Lee Lucas gibilerinin de bulunduğu bu gibi kâtilerin pek çoğu, psikopat tanısı almıştır ve bu da mevcut psikiyatrik ve yasal standartlara göre akıllarının başlarında olduğu anlamına gelir. Bunlar hapse gönderilmiş ve bazıları da idam edilmiştir. Ne var ki, akıl hastası kâtillerle, akli başında

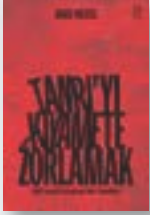
ama psikopat kâtiler arasında ayırım yapmak hiçbir şekilde kolay değildir. Bu ayırım, zaman zaman metafizik sınırlara ulaşan yüzlerce yıllık bilimsel tartışmaların bir sonucudur.

BİRAZ TERMINOLOJİ

Pek çok araştırmacı, klinisyen ve yazar, psikopat ve sosyopat sözcüklerini birbirinin yerine kullanmaktadır. Örneğin, *Kuzuların Sessizliği* kitabında Thomas Harris Hannibal Lecter’ı “tam bir sosyopat” olarak betimlerken, film uyarlamasının yazarı ona “tam bir psikopat” demiştir.

Sosyopati teriminin kullanılmasının nedeni, bazen, sosyopatinin psikotizm ve delilikle karıştırılması olasılığının psikopatiye oranla daha zayıf olmasıdır. Joseph Wambaugh *Kan İzi* kitabında İngiliz tecavüzcü kâtil Colin Pitchfork’u şöyle anlatır: “...keşke psikiyatr raporunda onu ‘psikopat’ yerine ‘sosyopat’ olarak tanımlamayı seçseymiş, çünkü psikopat sözcüğü beraberinde yanlış anlamalar getiriyor. Davayla ilgili herkes, bu sözcüğü [psikopat] ‘psikotik’ ile karıştırıyor gibi görünüyordu.”

Pek çok durumda, terim seçimi terimi kullanan kişinin, bu kitapta betimlenen klinik sendromun ve bozukluğun kökenleri ve belirleyicileri ile ilgili görüşlerini yansıtır. Böylece, çoğu sosyolog ve kriminoloğun yanı sıra, sendromu tamamen toplumsal güçlerin ve erken dönem yaşantılarının oluşturduğuna inanan bazı klinisyenler ve araştırmacılar sosyopat sözcüğünü yeğlerlerken, bu yazar da dâhil olmak üzere, psikolojik, biyolojik ve genetik etkenlerin sendromun gelişimine katkıda bulunduğunu düşünenler, genellikle psikopat terimini kullanırlar. Dolayısıyla, aynı bireye bir uzman sosyopat tanısı koyarken, bir diğeri sosyopat tanısı koyabilir.

TANRI'YI KIYAMETE ZORLAMAK

Grace Halsell

Çevirenler: Prof. Dr. Mustafa Acar ve Hüsni Özmen

4. Baskı, Kasım 2021, 13x19 cm, 177 sayfa

GÜÇ VE TERCİH

Siyaset Bilimine Giriş

Phillips W. Shively

Çeviren: Prof. Dr. Haluk Özdemir

1. Baskı, Ekim 2021, 16x24 cm, 538 sayfa

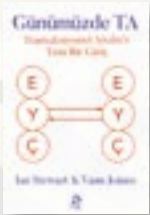

SİYASET PSİKOLOJİSİNE GİRİŞ

**Martha L. Cottam, Elena Mastors,
Thomas Preston ve Beth Dietz**

Çeviren: Mesut Şenol

2. Baskı, Temmuz 2021, 16x24 cm, 633 sayfa

GÜNÜMÜZDE TA

Transaksiyonel Analiz'e Yeni Bir Giriş

Ian Stewart ve Vann Joines

Çevirenler: Prof. Dr. Füsün Akkoyun, Doç. Dr. Serap Tekinsav-Sütçü, Doç. Dr. Olca Sürgevil-Dalkılıç, Nilgün Sağlam-Uras

5. Baskı, Kasım 2022, 15x23 cm, 458 sayfa

ÇOCUKLAR, GENÇLER VE YETİŞKİMLER İÇİN TRANSAKSİYONEL ANALİZ

Öz-Saygı Geliştirmede Güçlü Teknikler

Alwyn Freed ve Margaret Freed

Çeviren: Doç. Dr. Olca Sürgevil-Dalkılıç

2. Baskı, Kasım 2020, 16x24 cm, 140 sayfa,

AKILCI YAŞAM KILAVUZU

Albert Ellis ve Robert A. Harper

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

3. Baskı, Haziran 2021, 13x19 cm, 389 sayfa

KENDİNİZİ DAHA İYİ HİSSEDİN, DAHA İYİ OLUN, DAHA İYİ KALIN

Duyularınız için Derin Bir Kendi Kendine Yardım Terapisi

Albert Ellis

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

2. Baskı, Şubat 2022, 13x19 cm, 333 sayfa

NASIL MUTLU OLURSUNUZ

Mutlu ve Önemli Ölçüde Daha Gamsız Olmanın Yolları

Albert Ellis

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

2. Baskı, Şubat 2022, 13x19 cm, 291 sayfa

GERÇEK MUTLULUK

*Kalıcı Doyuma Ulaşma Potansiyelini
Gerçekleştirmek İçin Yeni Olumlu Psikolojinin
Kullanılması*

Martin E. P. Seligman

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

5. Baskı, Mayıs 2022, 13x19 cm, 454 sayfa

ÖĞRENİLMİŞ İYİMSERLİK

Zihninizi ve Yaşamınızı Nasıl Değiştirirsiniz

Martin E. P. Seligman

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

6. Baskı, Eylül 2022, 13x19 cm, 490 sayfa

SON KONUŞMA

Hayat Üzerine Dersler

Randy Pausch ve Jeffrey Zaslow

Çeviren: Merve Duygun

2. Baskı, Mayıs 2023, 13x19 cm, 206 sayfa